

Iiriläisen kansanrunouden keruusta

Iiriläinen folkloristinen kirjallisuus on varsin runsas, ja sen juuret junivat jopa keskiaikaan. Mutta vasta 1927 Dubliniin perustettiin Iiriläinen kansanrunousseura herättämään harrastusta iiriläiseen kansankulttuuriin ja kansanperinteen tallentamiseen. Seuran toimesta alkoi 1928 ilmestyä aikakauslehti (myöhemmin vuosikirja) »Béaloideas» (äännetään Bélides; sana merkitsee oikeastaan puheen johdattajaa).

Yrityksen sieluna oli nuori Séamas Ó Duilearga (synt. 1899), joka vieraili kesällä 1928 Suomessa ja Virossa tutustuakseen meikaläisiin kansanrunousarkistoihin. Tartossa hän kertoi, millaisia vaikeuksia vastaan hänen oli taisteltava: opetusministeriö oli aluksi kieltäytynyt myöntämästä apurahaa keräystyötä varten sillä perusteella, että folklore oli nyky-aikana mielettömyyttä. Tähän nuori fanaatikko oli vastannut, että kelttiläinen kansanrunous on Länsi-Eu-

roopan tärkeintä mutta liian vähän tunnettua ja häviää parissakymmenessä vuodessa jäljettämiin kuten iirin kielikin, jos tätä kieltä ei ruveta tietoisesti elvyttämään. Duilearga oli itse käynyt Lounais-Irlannissa keräämässä satuja lukutaidottomalta ukolta, jota kukaan ei ollut 40 vuoteen haastattanut, mutta joka pikku poikana oli vielä itse kokenut brittiläisten tilanherrojen sortoajan ja nälkäkauden. Eräältä 84-vuotiaalta vanhukselta hän oli pannut muistiin jopa iirinkielisiä kansanrunoja, pari päivää ennen samaisen vanhuksen kuolemaa. Joku toinen fanaatikko oli samaten kerännyt paljon aineistoa, mutta sitten hädissään siirtynyt Australiaan; joku ylioppilas oli kaikkine keräelmineen kadonnut kansalaissodan aikana, jne. Tuo iiriläinen patriotti tunnusti vielä 6. heinäkuuta 1928: »Meitä on jäljellä ehkä vain 300.000 tietoisista kansallismielistä, sillä talonpoikien valtava enem-

mistö ei piittaa äidinkielestään, vaan pikemminkin sitä halveksii, koska yhä hyvin muistaa ajat, jolloin iiriläislapsia kouluissa pakotettiin puhumaan englantia neula kepin päässä ja nuora kaulassa. Rakastan kotimaatani, mutta puhun totta: parissakymmenessä vuodessa iirinkielinen kulttuuri katoaa, jos sitä ei sallita pelastaa.»

Mutta onneksi ajat muuttuivat, ja nuoren Iirin tasavallan johtajat oppivat pian tajuamaan kansanperinteen kulttuuriarvon. Jo 1930 perustettiin Iirin kansanrunousinstituutti, joka muutamassa vuodessa keräytti 40.000 sivua aineistoa ja joka 1935 muutettiin suurisuuntaiseksi iiriläiseksi kansantietousarkistoksi, nimeltään Irish Folklore Commission. Arkisto sai käytettäväkseen laajat tilat (nykyinen osoite 82 St. Stephen's Green, Dublin) ja runsaat keruuapurahat, joista on riittänyt varoja sekä vakinaisen henkilökunnan ja tilapäisten avustajien palkkaamiseen että teknilliseen välineistöön: autoihin, fonografeihin, diktafoneihin, v:sta 1948 lähtien levytyslaitteisiin ja myöhemmin jopa mikrofilmaukseen. Maailmansota ei häirinnyt keräytystä, ja niinpä nyt onkin päästy suurenmoisiin tuloksiin: arkistossa on yli 1300 nidettä (noin 500.000 sivua) käsikirjoituksia, lisäksi n. 400.000 s. koulujen avulla kertynyttä aineistoa, n. 50.000 s. vanhoja pikkukokoelmia, yli 6000 valokuvaa ja diagrammaa, yli 1100 kanlauluäänitetä (niistä vielä n. 600 nuotintamatta). Myös tarinoita on runsaasti levytetty, niin että arkistossa on kaikkiaan yli 2500 äänilevyä.

Keräyskiireissä ei ole luettelointityötä jaksettu saattaa pitemmälle, kuin että ehkä noin neljännes aineistosta on kortitettu. Yli 120.000-lehtinen kortisto on järjestetty Upsalan

Landsmålsarkivetin esikuvan mukaan. Painavimman osan aineistosta muodostavat tarinat ja sadut, kun taas kansanlaulut ovat kielellisistä syistä jääneet enemmän orvon osalle (kuitenkin on varsin mielenkiintoisia itkuja). Leikkejä on niinkään vielä kerättynä vähänlaisesti. Motiivien tai tyyppien levikkikarttoja ei ole ehditty laatia. Arkistolla on kyllä viisi kirjoituskonetta, mutta ne ovat enimmäkseen palkallisten kenttäkerääjien käytössä, kun taas tekstien kopioinnin asemesta pidetään parempana niiden mikrofilmausta, joka käy 1500—2000 sivun päivävauhdilla. Melko suuri on laitoksen erikoiskirjasto, jonka täydentämiseksi mm. on pari vuotta sitten ostettu von Sydowin yksityiskokoelma Lundista kaikkine eripainoksineen. Arkiston palkkalisloissa on 15 henkeä. Korvausta nauttivia avustajia on 20, palkallisia kerääjiä 5, tiedusteluihin vastavia kirjeenvaihtajia n. 300. Koululaisille annetaan palkintoja sekä kunniamainintoja lehdissä, mutta opettajat eivät kuulu juuri osoittavan omatoimisuutta. Esim. koululaisten käyntejä arkistoon tutustumassa ei ole järjestetty.

Arkiston perustajasta ja johtajasta on tällä välin tullut henkilökohtainen professori, modernisoidulta nimeltään J. H. Delargy, mutta kansanrunouden tai kansatieteen oppituoia maan yliopistossa ei vielä ole, näiltä aloilta ei pidetä systemaattisesti luentoja, eikä mitään ylioppilaiden tieteellistä koulutusta kansankulttuurin tutkijoiksi ole järjestetty. Sen sijaan eri puolilla maata on olemassa jo neljättäkymmentä kotiseuduntutkimusseuraa, joissa käydään pitämässä vierailuluentoja. Kansantanssiseura kuuluu kallistuvan englantilaisvastaiseen kiihkoisänmaallisuuteen eikä osoita harrastusta vierasperäisiä tans-

seja kohtaan. Kansanpuvut ovat hävinneet unohduksiin, eikä niiden uudelleen käytäntöönottoa ole suunniteltu.

Parissakymmenessä vuodessa Iiriläinen kansanrunousarkisto on kohonnut Länsi-Euroopan suurimmaksi ja se muodostaa nyt kelttiläisen kansankulttuurin tutkimuksen keskuksen, joka on alkanut herättää yhä laajempaa kansainvälistä huomiota. Arkiston järjestelyssä on vielä suoritettava paljon työtä, ennen kuin sen aarteista saadaan selvä yleiskäsitys. Mutta työ on käynnissä iiriläisille ominaisen innostuksen voimalla, mihin liittyy liikuttavan aulis ja humanisen avulias suhtautuminen toisiin: iiriläisessä ar-

kistossa on saanut työpaikan yksi latvialainen ja yksi unkarilainen pakolainen, iiriläiset ovat toteuttaneet maanpakolaisuuteen kulkeutuneen virolaisen kansantietousaineiston mikrofilmauksen, ja iiriläiset kollegamme toivovat vilpittömästi, että häviämästä ei pelasteta vain iiriläisten vaan toistenkin kärsivien pikkukansojen kielet ja kansanperinteet.

Iiriläisestä folkloristisesta kirjallisuudesta antaa hyvän bibliografisen ja typologisen yleiskatsauksen Stith Thompsonin luettelon puitteissa Tom Peete Cross teoksessa *Motif-Index of Early Irish Literature* (Indiana University Publications Folklore Series No. 7, 1952).

OSKAR LOORITS